

*Türkiye Otistiklere Destek ve Eğitim Vakfı, Marmara Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi ve Sultanbeyli Belediyesi iş birliği ile 5-6 Nisan 2012
tarihleri arasında İstanbul Sultanbeyli Belediyesi ve Bağlarbaşı Kültür
Merkezi Salonlarında düzenlenen*

DİN, FELSEFE VE BİLİM IŞIĞINDA
ENGELLİ OLMAK VE
SORUNLARI SEMPOZYUMU
BİLDİRİLERİ

İSTANBUL - 2012

DOÇ. DR. İSMAİL TAŞPINAR

*Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi
Anabilim Dalı Öğretim Üyesi*

KISA ÖZ GEÇMİŞ

1994'te M.Ü. İlahiyat Fakültesi mezunu olan Doç. Dr. İsmail Taşpınar, Dinler Tarihi'nde 'Rudolf Bultmann ve Dinler Tarihi Araştırmalarına Katkısı' adıyla 1997'de Yüksek Lisans ve 'Yahudi Kaynaklarına Göre Yahudilik'te Ahiret İnancı' başlığını taşıyan Doktorasını 2003 yılında tamamlamıştır. 2003-2004 yıllarında Dinlerarası Diyalog konusunda post-doktora araştırmalarını Vatikan'a bağlı Pontificia Università Gregoriana, Istituto di Religione e Culture'da (Vatikan-Roma/İtalya) gerçekleştirdi. *Hacı Abdullah Petrici'nin Hıristiyanlık Eleştirisi* başlığını taşıyan yayınlanmış bir eseri, başta mukayeseli Dinler Tarihi olmak üzere İslam-Hıristiyan münasebetleri ve Dinlerarası Diyaloga dair birçok makalesi ve çeşitli dinlere dair kaynak eserlerin tercümelelerini yayınlamıştır.

BİLDİRİ ÖZETİ

KATOLİK KİLİSESİ'NİN ÖZÜRLÜLERE YAKLAŞIMI

Özürlüler konusu Katolik Kilisesi'nin mütemediyen ele aldığı toplumsal konulardan biri olmuştur. Konu hem teolojik hem ahlak hem de sosyal bir mesele olarak enine boyuna tartışılmış ve Hıristiyan kaynakları dikkate alınarak izah edilmeye çalışılmıştır. Gerçekten, birçok konuda olduğu gibi Hz. İsa'nın çarmıhta gerilmesi ve ızdırıp çekmesi; Katolik Kilisesi'nin insanoğlunun karşılaştığı her türlü hastalık ve özür-lülüğün izahında önemli bir referans olacaktır. Buna göre; özürlü olan ve ızdırıp çeken insan, asıl itibariyle Mesih'in çarmıhta çektiği ızdırıpla aynileşmektedir ve onun ızdırabına ortak olmaktadır. Bu teolojik yaklaşımdan hareket eden Katolik Kilisesi, Hz. İsa'nın hasta ve güçsüzlerle olan ilişkisini örnek alarak çeşitli müesseseler oluşturmuştur. Araştırmada, Katolik Kilisesi'nin özür-lülüğe İnciller'den ve Papalık resmi metinlerinden hareketle teolojik, ahlaki ve toplumsal boyutlarını dikkate alan yaklaşımları ele alınmaktadır.

BİLDİRİ

KATOLİK KİLİSESİ'NİN ÖZÜRLÜLERE YAKLAŞIMI

Giriş

Katolik Kilisesi, özellikle Papa II. Jean-Paul'dan itibaren engellilerle ilgili önemli metinler yayınlamıştır. Bu konuda Kilise çok açık bir tavır ortaya koymuştur. Dünya Engelliler Yılı münasebetiyle 4 Mart 1981'de yayınlanan bir belgede şu ifadeler yer almaktadır: 'Mesih'in şahitleri olarak Hıristiyanlar, engelli erkek ve bayan kardeşlerine karşı özel yükümlülükleri vardır.'¹ Gerçekten, Papa II. Jean Paul'ün görevi esnasında birçok belgede engellilere atıfta bulunulmuş ve özellikle engellilerin Katolikler için dinî ve manevî kıymeti üzerinde hassasiyetle durulmuştur. 1981'de yayınlanan söz konusu belge, Kilise'nin engellilere karşı yaklaşımını ortaya koyan en esaslı belge olacaktır.²

Bu çalışmada, Katolik Kilisesi'nin günümüzde engellilere yaklaşımı ele alınmaktadır. Önce Kilise'nin dikkat çektiği ilgili Kitab-ı Mukaddes metinleri üzerinde durulacak ve bunları nasıl yorumladığı incelenmektedir. Daha sonra, Kilise'nin engelliye bakışının temelini oluşturan 'bir insan olarak engelli' ve 'doğum öncesi engelliler'e dair görüşlerine değinilmektedir. Papa XVI. Benedict'in açıklamaları da bu çerçevede değerlendirilmektedir. Dördüncü Bölümde, Katolik Kilisesi'nin ilgili belgelerinden hareketle kurulan dernekler ve faaliyetleri incelenmektedir. Sonraki bölümde; Katolik Kilisesi'ne göre engellilerin ayinlere katılımının neden 'engellendiği', Katoliklerin buna tepkisi ve Hıristiyanlar arasındaki farklı uygulamalara dikkat çekilmektedir. Son üç bölümde ise; önce Avrupa ülkelerinden Fransa'da alınan kararlarla nasıl bir 'engelfobi'nin oluşumuna neden olunduğuna, daha sonra Avrupa Birliği'nde alınan ilgili kararlara ve nihayet Birleşmiş Milletler'deki oturumlarda engellilere dair hakların korunmasında Katolik Kilisesi'nin faaliyetlerine değinilmektedir. Araştırmanın sonuç kısmında genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

1. Katolik Kilisesi ve Kitab-ı Mukaddes'te Engelliler

Katolik Kilisesi'nin engellilere dair geliştireceği görüşlerin temeli Kitab-ı Mukaddes'teki 'insan' ve onun 'yaratılış' içindeki yerine dair verilere dayanacaktır. Hem

¹ Papa II. Jean-Paul'ün engellilere dair görüşleri ile ilgili 1984'te Kanada seyahatinde yaptığı detaylı açıklamaları için bkz.: 'Discours du Papa Jean-Paul II Aux Handicapés', http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/1984/september/documents/hf_jp-ii_spe_19840910_handicappati-quebec_fr.html

² Marie-Coralie Fournier, 'L'Eglise et le handicap', <http://www.inxl6.catholique.fr/article929.php>

Eski hem de Yeni Ahid’de, insanın yüceliği ve ona arız olan hastalıklara yaklaşım belirlenmiştir.

Kilise, Tanrı’nın insanı ‘Kendi sûretinde’ yaratmış olmasını, onun yüceliği için en önemli delil olarak görmektedir. Tekvin Kitabı’nda yer alan söz konusu açıklamalarda Tanrı müteaddid defalar insanın bu özelliğine dikkat çekmektedir:

‘Tanrı, ‘*İnsanı kendi suretimizde, kendimize benzer yaratalım*’ dedi.’³

‘*Tanrı insanı kendi suretinde yarattı. Böylece insan Tanrı suretinde yaratılmış oldu.*’⁴

‘*Tanrı insanı yarattığında onu kendine benzer kıldı.*’⁵

Eski Ahid’in Tevrat kitabında yer alan bu ifadeler; günümüzde Katolik Kilisesi’nin insana bakışını ve değerlendirilmesini etkileyecektir. Nitekim, ileriki bölümlerde de işaret edileceği üzere, anne karnındaki ceninin kudsiyeti ve her türlü haklarının korunmasında yine bu ifadeler delil olacaktır.

Katolik Kilisesi, insanın çektiği sıkıntılara sabretmesi, hastalıklarına tahammül etmesi ve her türlü musibetin ilahi birer işaret ve ikaz olduğu yönündeki değerlendirmelerini ise, Yeni Ahid’deki ifadelerle dayandıracaktır. Matta İncili’nde yer alan bir ifadeye göre, Hz. İsa bütün hastalıkları kendisi yüklenmiştir:

‘İsa onlardaki kötü ruhları bir sözle kovdu, hastaların hepsini iyileştirdi. Bu, İşıya peygamber aracılığıyla bildirilen şu sözün⁶ yerine gelmesi için oldu:

«Zayıflıklarımızı O kaldırdı, *hastalıklarımızı O yükledi.*»⁷

Kilise, hangi hastalığın Tanrı katında nasıl bir karşılığı olacağını kimsenin bilemeyeceğini ve hastalara karşı davranışın bir imtihan vesilesi olduğunu Matta İncili’nde yer alan meşhur anlatıma dayandıracaktır. Söz konusu anlatımda ahiretteki hesap günü tasvir edilmekte ve Tanrı’nın dünyada iken insanlara hasta şeklinde görünerek onları imtihan ettiği aktarılmaktadır:

‘(Hesap gününde) ‘O zaman Kral, sağındaki kişilere, ‘Sizler, Babamın kutsadıkları, gelin!’ diyecek. ‘Dünya kurulduğundan beri sizin için hazırlanmış olan egemenliği miras alın! Çünkü acıkmıştım, bana yiyecek verdiniz; susamıştım, bana içecek verdiniz; yabancıydım, beni içeri aldınız. Çıplaktım, beni giydirdiniz; *hastaydım, benimle ilgilendiniz; zindandaydım, yanıma geldiniz.*’

"O vakit doğru kişiler O’na şu karşılığı verecekler: ‘Ya Rab, biz seni ne zaman aç görüp doyurduk, ya da susamış görüp içecek verdik? Seni ne zaman yabancı gördük

³ Tekvin 1:/26.

⁴ Tevrat, 1/27.

⁵ Tekvin, 5/1.

⁶ İşıya, 53/4.

⁷ Matta, 8/16-17.

de içeri aldık, ya da çıplak görüp giydirdik? *Seni ne zaman hasta ya da zindanda görüp yanına geldik?"*

"Kral da onlara şöyle cevap verecek: *'Size doğrusunu söyleyeyim, bu en zayıf kardeşlerimden biri için yaptığımızı, benim için yapmış oldunuz.'*"⁸

Katolik Kilisesi'nin engellilere bakışındaki en ilginç yaklaşım ise; engellilerin engelini İsa Mesih'in çektiği 'çile'ye benzetmeleridir. Buna göre; paradoksal bir şekilde, bir yandan İsa Mesih'in çektiği çile, engellileri anlamak için bir örnek olduğu gibi; diğer yandan engellilerin çektiği sıkıntı bize İsa Mesih'in çektiği çileyi hatırlatır. Ayrıca; Petrus'un I. Mektubu'nda yer alan ifadeden hareketle, Mesih'in çekmiş olduğu çile, inananlar için bir şifa kaynağı olarak değerlendirilmektedir:

*'O'nun (Mesih'in) yaraları sayesinde şifa buldunuz.'*⁹

Böylece; Katolik Kilisesi engellilerin engelini sadece onu yaşayan için değil, engelli ile muhatap olan dindarların dindarlığının artması için de bir vesile olarak görmektedir. Eski ve Yeni Ahid'deki ifadelerden hareketle ortaya konan bu paradigma, Katolik Kilisesi'nin bütün belgelerinin esasını teşkil edecektir.

2. Bir 'İnsan' Olarak Engelli

Papa II. Jean-Paul'ün hasta ve engellilerle karşı geliştirdiği Kilise'nin yaklaşımını Papa XVI. Benedict devam ettirmektedir. Papa, 11 Şubat 2011 Dünya Hastalar Günü vesilesiyle yapmış olduğu açıklamada, hastaların her şeyden önce şahsiyet sahibi birer insan oldukları üzerinde durmuştur:

'Kilise mensupları ve sivil toplumun hastalara ve engellilere karşı daha duyarlı olmaları gerektiğini' belirtmiştir. Doktorlar ve sağlık personelleri, karşılarında duran hastanın sadece hassas bir bedene sahip olmadıklarını, aynı zamanda ve her şeyden önce *şahsiyet sahibi insanlar* olduklarını unutmamalıdır.¹⁰

Yukarıda işaret edilen Yeni Ahid'deki Petrus'un I. Mektubu'ndan hareketle Papa XVI. Benedict, engelleri ve hastalıkları Mesih'in çektiği acıya ve kötülüğe benzetmektedir. O, Tanrı'nın kötülüğe karşı insanı yalnız bırakmayacağını, acısını paylaşacağını belirtmektedir:

⁸ Matta, 25/36, 39, 43, 44.

⁹ Petrus'un I. Mektubu, 2/24.

¹⁰ Bkz.: Anita S. Bourdin, 'Le malade est avant tout une personne, rappelle Benoît XVI', <http://www.zenit.org/article-26879?l=french>.

'Mesih'in acı çekip, ölmesi ve ölümü yenerek dirilmesi gibi; Tanrı kötülüğün galip gelmesini istemez. Rab, insana her halükarda sahip çıkar; acısını paylaşır ve kalbinin umutla dolmasına özen gösterir.'¹¹

3. Doğum-Öncesi Engellinin Durumu

Kürtaj yapılması lehinde yapılan her türlü baskıya karşı, Katolik Kilisesi'ne göre esas olan anne karnındaki çocuk engelli de olsa 'hayat hakkına sahip saygın ve haysiyetli' bir varlık olmasıdır.¹²

Kilise; özellikle yaşanan bazı örneklerden hareketle böyle bir sonuca varmaktadır. Zira; tıbbi olarak engelli teşhisi konan bebeklerin sağlıklı doğma ihtimali de var. Mesela; Amerika'da yayınlanan *World Magazine* adlı dergide beş ayrı vakadan örnekler nakledilmektedir. Mesela; anne Kim Illion, 20 haftalık hamile iken çocuğuna 'hidrosefal' teşhisi konmuş. Ona, konuyla ilgili danıştığı doktorların büyük bir kısmı, çocuğun 'bitkisel bir varlık olacağı, şekilsiz, konuşamayacağı, yürüyemeyeceği, makinaya bağlı olarak nefes alacağı' şeklinde uyarılarda bulunmuş ve çocuğun kaldırılmasını tavsiye etmişler. Oysa; bugün Cole adlı aynı çocuk 5 yaşında sağlam ve diğer normal çocuklar gibi hayatını sürdürmektedir. Diğer bir örnek ise; anne Mary Mabeus'un 18 haftalık hamile iken doktorun kendisine, doğacak olan çocuğunun 'trisomie mosaique 13' taşıyıcısı olduğunu ve çocuğun yaşamasının hiçbir ümidi olmadığını söylemesi olayıdır. Ancak; 2006 yılında bebek Samuel doğduğunda doktorlar 'trisomie mosaique 13' izine rastlayamadılar. Diğer bir çarpıcı örnek, Chicago'da yaşayan Monica Rafie'nin başından geçmiştir. Birkaç aylık hamile iken Monika'ya doktoru, doğacak olan çocuğuna 'sol kalp hipoplasi' teşhisi koyuyor. Ancak; ileriki aylarda başka bir doktora görünen Monika'ya, daha önceki doktorun yanlış teşhis koyduğu ve önemsiz bir rahatsızlığı olduğu söyleniyor. Bugün Monika'nın kızı Celine, diğer sağlıklı çocuklar gibi büyümektedir.¹³

Bu konuda, Katolik Kilisesi ile irtibatlı 'Jérôme Lejeune Vakfı'na bağlı 'Génétique' haber kaynağı dünya çapında istatistikler ve örneklere yer vermektedir.¹⁴

¹¹ A.g.m.

¹² Özellikle bu konuda Katolik Kilisesi'nin İman Doktrini ile ilgili Birim'in 1987'de *Instruction sur le Respect de la Vie Humaine Naissante et la Dignité de la Procréation* (Doğmakta olan İnsan Hayatına Saygı ve Doğumun Haysiyetine Dair Bilgilendirme) adıyla yayınlamış olduğu belge esas kabul edilmektedir. Bkz.: *Instruction sur le Respect de la Vie Humaine Naissante et la Dignité de la Procréation*, Libreria Editrice Vaticana yay., Roma 1987.

¹³ *World Magazine*'den nakledilen bilgi ile ilgili ayrıca bkz.: 'Défense de la vie : Oui à l'enfant handicapé malgré les pressions pour avorter', <http://www.zenit.org/article-25014?l=french;www.worldmag.com> (Cody Holt), 19/06/10.

¹⁴ Jérôme Lejeune Vakfı'nın çalışmalarıyla ilgili bkz.: <http://www.fondationlejeune.org>.

4. Papa'nın Engelliler ve Otizmle İlgili Çağrısı

Papa XVI. Benedict, BM'nin 2 Nisan 2010 tarihinde 'Dünya Otizme Duyarlılık Günü'nde Katoliklere özel çağrıda bulunmuştur. Papa, söz konusu çağrısında, gençlerin, genel olarak engellilere özellikle de otistik gençlere yardımcı olmaları yönündeki görevlerini hatırlatılmakta. İnsanların kendileri ile alay etmelerinden ve küçük görmelerinden çekinmeden gençleri engellilere hizmet etmeye davet eden Papa, bunu bir ibadet olarak telakki etmelerini şu sözleriyle ifade etmektedir:

'Engellilere yardım etmek, Mesih'in yolundan gitmektir'¹⁵

Otizme maruz kalanlar için bütün Katolikleri özel olarak duaya çağıran Papa; kendisinin de söz konusu tarihte özel olarak dua edeceğini belirtmiştir.¹⁶

5. Engellilerle İlgilenen Katolik Dernekler: MAC, OFTALMO, UNİTALSİ ve OCH

Engellilere yönelik dernekler ve faaliyetleri Katolik Kilisesi'nin desteklediği ve teşvik ettiği önemli faaliyetlerdendir. Papa, dernek faaliyetlerini İncil'in sevgi anlayışını yayan oluşumlar olarak öne çıkarmaktadır. Katolik Kilisesi'ne ait metinlerde derneklerin İncil temeline dayalı sevgi ile bütün 'engelleri' aşacakları vurgulanmaktadır. Öyle ki; engellilerle ilgilenmek ve bu yöndeki faaliyetler, İncil'e dayalı 'Sevgi Medeniyeti'nin inşası için çalışmak olarak nitelendirilmektedir.¹⁷

Kilise, dernekler vasıtasıyla Hıristiyanlarda şu iki hedefi gerçekleştirmek istemektedir:

- birlikte pozitif bir şekilde çeşitliliği, başkasının derdini paylaşma fırsatı ve onun problemleri ile ilgilenmeyi yaşamak;

- böylece Hıristiyanlığa dayalı sevginin her türlü engeli aşmaya imkan verdiğine şahitlik etmeyi sağlamak.

Papa'ya göre, bu tür derneklerin faaliyetleri, 'Mesih'in öldükten sonra dirildiğinin en açık göstergesidir.' O, Hıristiyan inancı ve dostluğu her türlü engelleri aşmayı sağlar' belirtmektedir. Ayrıca Papa, bu yönde faaliyet gösteren derneklerin, kutsal

¹⁵ Bkz.: Anita S. Bourdin, 'Appel du Pape pour la Journée Mondiale de Sensibilisation à l'Autisme', <http://www.zenit.org/article-23939?l=french>

¹⁶ A.g.m.

¹⁷ Katolik Kilisesi'nin engellilere yönelik Katolikler'in kurduğu derneklerle ilişkisine dair bkz.: 'L'amour chrétien, pour surmonter un handicap: invitation de Benoît XVI', <http://www.zenit.org/article-14983?l=french>.

kitaplardan anlaşıldığı ve Mesih'te de görüldüğü gibi, Tanrı'nın halkına kendi zayıf tabiatlarını hatırlatmaktadır.¹⁸

A. Engellilere Yönelik Üç Örnek Katolik Dernek

a. **MAC:** Movimento Apostolico Ciechi (Havari Geleneğine Bağlı Körler Hareketi), 1928'de profesör ve âmâ olan Maria Motta'nın girişimiyle kurulmuştur. Papa, MAC derneği ile ilgili yaptığı bir konuşmada, görme engelliler ile görenlerin birlikte Kilise'nin mesajının yayılmasına gayret göstermelerini desteklediğini belirtmiştir. Kilise belgelerinde, bu çalışmaların, insanlar arasındaki farklılıkları birlikte pozitif bir şekilde yaşamının, başkasına açılmanın, onların problemlerine çözüm bulmanın ve Hıristiyan sevgisinin engelliliği aşmaya imkan verdiğinin canlı şahitleri olduğu ifade edilmektedir.¹⁹

b. **OFTAL:** P. Alessandro Rastelli tarafından 1913'te kurulan Opera Federativa Trasporto Ammalati a Lourdes (Hastaları Lourdes'a Taşıma Federatif İşbirliği), Kilise'yi temsilen Verceil Piskoposluğu tarafından resmen 1932'de tanınmıştır. Bu dernek, hastalar ve engellilere birlikte ziyaret merkezlerine seyahat etme imkanını sunmaktadır. Söz konusu çalışmalardan övgüyle bahseden Papa, 'bu vesileyle hasta ve engelli kimseler ortak bir hedefe, maneviyatın ve ruhun olduğu bir yere doğru seyahat etme kendi içlerine kapanıklılıktan ve kendi problemlerine gömülü olmaktan kurtulmaktadır. Bu durum, imanın ve dayanışmanın güçlü bir ifadesidir.'²⁰

c. **UNITALSI:** 1903'te kurulan Engelliler ve hastaları Lourdes'a ve Uluslar arası Kutsal Mekanlara Taşıma Birliği'nin üç yüz bin gönüllü çalışanı vardır. Bütün sosyal katmanlardan katılımcılara sahip olan Birlik, katılımcıların insani ve Hıristiyanı duyarlılığını artırmayı ve engellilere 'kutsal mekanları' ziyaret ettirmeyi amaçlamaktadır.

Bir İtalyan kuruluşu olan Birliğin yapmış olduğu bu faaliyetlere katılan gönüllülerin, engellilerle birlikte olmakla aslında Mesih'le birlikte olmayı tecrübe ettikleri kabul edilmektedir.²¹

B. Engellilerin Ailelerine Yönelik Dernekler: OCH Örneği

OCH: Office Chrétien des Personnes Handicapés (Engelliler Hıristiyan Ofisi), 1963 yılında ailelerinde engelliler olan ailelerin bir araya gelerek kurdukları bir dernektir. Marie-Hélène Mathieu'nün öncülüğünde ortaya çıkan bu oluşum, birlikte ha-

¹⁸ A.g.m.

¹⁹ A.g.m.

²⁰ A.g.m.

²¹ UNITALSI ile ilgili detaylı bilgi için bkz.: 'Au service des personnes handicapées ou malades, place Saint-Pierre', <http://www.zenit.org/article-10993?l=french>.

reket etmenin bilincine varmışlardır. Ortak bir umut etrafında düzenli olarak bir araya gelen aileler, ortak veya şahsi sorunları paylaşma ve birlikte çözüm yolları bulmayı hedeflemektedir. Bu buluşmalardan, zamanla ortak bir dergi çıkarma, konferanslar düzenleme fikri gelişecektir. Bu yöndeki istekler artınca gerekli kararlar alınır ve projelerin desteklenmesi için fonlar oluşturulur.²²

Dernek sadece özürülere değil, onların yakın çevresinin de özel ilgiyi hak ettiklerini düşündüğü için, onlara yönelik faaliyetlere ayrı bir önem vermektedir. Buna göre, özürülülerin kardeşleri ve yakın akrabaları arasında buluşma ve onlara destek olma faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Bu vesileyle dernek, yıllık 'Engelliler Kervanı' organize etmektedir.

OCH, yapmış olduğu bu etkinlikler sonucunda, engelli sahibi Hıristiyan ailelerin tecrübelerini birbiriyle paylaşmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Faaliyetlerini tüm Fransa'ya yaymaya çalışan dernek, bu maksatla her yıl bir tema etrafında belli şehirlerde toplantılar ve etkinlikler düzenlemektedir.²³

OCH derneği, bu toplantılarda, engelli yakınlarının kendi kendilerine sordukları üç temel sorgulamaya Hıristiyan kaynaklarına dayalı cevap bulmalarını sağlamayı amaçlamaktadır:

1. Kimlik sorgulaması: Ben kimim? Engelli kardeşimin yerini doldurmak için mi dünyaya geldim? Daha çok engelli kardeşimle ilgilenilen ailem beni de seviyor mu?
2. Adalet ve adaletsizliğe dair metafizik sorgulamalar: Neden bizim ailemiz? Neden ben? Neden ben bir engelli kardeşe sahip olarak tanınıyorum?
3. Suçluluk psikolojisi sorgulaması: Genellikle, başarı ve gelişim gösteren sağlam kardeşler ailelere diğer kardeşin engelli oluşunu hatırlatmaktadırlar.²⁴

6. Engelliler ve Üç Temel Sakreman: Vaftiz, Konfirmasyon ve Evhariyaya

Katolik Kilisesi içerisinde, zihinsel engellilerin ayinlere katılabilmeleri meselesi daima tartışma konusu olmuştur. Kilise, bu konudaki geleneksel görüşü olan 'evharyaya sunulan ekmek ve şarabın Mesih'in eti ve kanı olduğunun bilincinde veya

²² Dernek ile ilgili detaylı bilgi için bkz.: <http://www.och.asso.fr/qui-sommes-nous/qui-sommes-nous/historique.html>

²³ OCH derneğinin çeşitli faaliyetleri ile ilgili dernek başkanı Philippe de Lachapelle ile yapılan söyleşi için ayrıca bkz.: Philippe de Lachapelle, 'La Personne Handicapée, Appel à Mieux Vivre', <http://www.zenit.org/article-6449?l=french>.

²⁴ OCH derneğine dair değerlendirmeler için ayrıca bkz.: 'France : Une journée pour les frères et sœurs de personnes handicapées', <http://www.zenit.org/article-14996?l=french>.

Din, Felsefe ve Bilim Işığında Engelli Olmak ve Sorunları Sempozyumu

ayinlerin farkında olmayacak kadar zihinsel engelli olanların ayine katılmamaları'nda ısrar etmektedir. Bazı papazlar, bunun farkına varamayacakları endişesi ile, evharistiya ayininde zihinsel engellilere ekmek ve şarap ikram etmemektedirler.²⁵

Kimilerine göre ise; Mesih, ekmek-şarap ayininde (Evharistiya) mevcut olduğu gibi; zihinsel, psişik, hissi, fiziki her türlü engellilerde de mevcuttur. Bu görüşü savunan 'İnanç ve Aydınlik' hareketi koordinatörü Marie-Hélène Mathieu'ye göre, bu konuda ve genel olarak 3 temel sakremin uygulanmasında Katolik Kilisesi 913 sayılı kanonunu (*canon*) engelliler lehine gözden geçirmeli, ictihad değışikliğine gitmeli ve Doğu Kiliseleri'nin görüşünü benimsemelidir.²⁶

Katolik Kilisesi'nin Evharistiya ibadetine ilişkinin düzenlemesinin Kutsal Evharistiya'ya Katılım konusunu ele alan 913. Maddesinin 1. Ve 2. fıkrasında şöyle denmektedir:

1. 'Çok Kutsal Evharistiya'nın çocuklara takdim edilebilmesi için, kapasitelerine uygun olarak Mesih'in sırrını anlayabilmeleri için onların yeterli bilgiye sahip olmaları ve özenle hazırlanmış olmaları, ayrıca Rabb'in Bedeni'ni iman ve sadakatla kabul edebilmeleri gerekir.'²⁷

2. Bununla beraber, Kutsal Evharistiya ölüm tehlikesi içerisinde olan çocuklara Mesih'in Bedeni'ni diğer yiyeceklerden ayırabiliyor ve saygıyla O'nunla birleşmeyi (komünyonu) kabul edebileceklerse takdim edilebilir.²⁸

Marie-Hélène Mathieu, İsa'nın zayıflarla buluşma sevincine engel olunması gerektiğini hatırlatmaktadır. Bu nedenle Kiliselerin iç düzeni, Papa II. Jean-Paul'un daha önce belirttiği üzere, engellileri de içine alacak ve kucaklayacak şekilde düzenlenmelidir.²⁹

²⁵ Konuyla ilgili devam eden güncel tartışmalara dair *La Stampa* gazetesinde 12.04.2012 tarihinde yayınlanan makaleye bkz.: Marco Tosatti, 'Comunione al Disabile. Non era Vero', 'http://www.lastampa.it/_web/CMSTP/tmplrubriche/giornalisti/grubrica.asp?ID_blog=196&ID_articolo=1611&ID_sezione=396.

²⁶ Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz.: Marie-Hélène Mathieu, 'La communion eucharistique des personnes handicapées', <http://www.zenit.org/article-11247?l=french>.

²⁷ Can. 913 - § 1. 'Pour que la très sainte Eucharistie puisse être donnée aux enfants, il est requis qu'ils aient une connaissance suffisante et qu'ils aient reçu une préparation soignée, de sorte qu'ils comprennent le mystère du Christ à la mesure de leur capacité, et puissent recevoir le Corps du Seigneur avec foi et dévotion.' Bkz.: Code de Droit Canonique, 'La participation à la très sainte Eucharistie', <http://www.chauveau.net/canon.html>.

²⁸ Can. 913 - § 2. 'La très sainte Eucharistie peut néanmoins être donnée aux enfants qui sont en danger de mort, s'ils sont capables de distinguer le Corps du Christ de l'aliment ordinaire et de recevoir la communion avec respect.' Bkz.: Code de Droit Canonique, 'La participation à la très sainte Eucharistie', <http://www.chauveau.net/canon.html>.

²⁹ Bkz.: Marie-Hélène Mathieu, 'La communion eucharistique des personnes handicapées', *a.g.y.*

7. Engelfobi (Handiphobie) ile Mücadele

Katolik bir dernek olan Jérôme Lejeune Derneği, toplumda engellilerin saygın bir yere sahip olmaları için hükümetlerin ilgili maddeleri çıkarmaları için mücadele etmeyi dini bir vecibe sayan bir dernektir. 1959'da tabib, araştırmacı ve bir din adamı olan Peder Jérôme Lejeune, trisomie 21'in genetik kökenini keşfetmiştir. 1996'dan itibaren kamu yararına faaliyet gösteren bir kuruluş olarak kabul edilen 'Jérôme Lejeune Vakfı' (Fondation Jérôme Lejeune), akla dayalı genetik bir hastalık olan trisomie 21'e yakalanmış hastalar ve bu hastalığa bağlı gelişen sosyal meselelerin çözümü için mücadele etmektedir.³⁰

Vakfın yapmış olduğu çalışmalara göre, toplumda engelliler; etnik farklılığa sahip olanlardan daha fazla ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bu nedenle, Vakıf çalışma alanını özellikle şu iki konuda yoğunlaştırmaktadır:

- a. Mahkemelerin engelliler aleyhine aldığı kararların takibi
- b. Engellilerin, toplumdaki her türlü kötülüğün müsebbibi olarak görülmesine engel olma.

Fransa'da yapılan son düzenlemelere ve mahkemelerin vermiş olduğu son kararlara göre; engelli doğan çocuklar nedeniyle diğer kardeşlerin mağdur olduğu sonucuna varılmıştır. Vakıf, bu yönde verilen mahkeme kararlarının haksız ve insani değerlere aykırı bir hüküm olduğunu; bu ve benzer kararların 'engelfobi'nin (handiphobie) oluşmasına katkıda bulunduğunu savunmaktadır. Öyle ki; çocuğun trisomie 21 hastalığı ile doğması aile için bir boşanma sebebi kabul edilmesi Vakfın karşı çıktığı kararlardan bir diğeridir. Söz konusu Vakfa göre, mahkemelerin engellileri dışlayıcı bu kararlara ve onların toplumdaki onurlarını inciten durumlara karşı mücadele etmek dini bir zorunluluktur.³¹

8. Avrupa Sosyal Politikalarını Engelliler Lehine Belirleme Faaliyetleri

Uluslar arası Katolik Hekimler Derneği'nin bir kolu olarak faaliyet gösteren Katolik Hekimler Dernekleri Avrupa Federasyonu (FEAMC: Fédération Européenne des Associations de Médecins Catholiques), engelliler, yaşlılar, hastalık nedeniyle ızdırap çekenler ve yoksullara yönelik Avrupa sosyal politikaların belirlenmesinde etkin rol oynamaktadır. Bu vesileyle çeşitli sempozyumlar ve sosyal aktiviteler düzenlemektedir.³²

³⁰ 'Jérôme Lejeune Vakfı' (Fondation Jérôme Lejeune) ve faaliyetleri ile ilgili detaylı bilgi için bkz.: http://www.fondationlejeune.org/index.php?option=com_content&task=view&id=273&Itemid=177

³¹ Vakfın takip ettiği kararlar ve protesto ettiği konular için bkz.: '« Handiphobie » : La Justice française aussi ?', <http://www.zenit.org/article-11458?l=french>

³² Katolik Hekimler Dernekleri Avrupa Federasyonu (FEAMC) ve faaliyetlerine dair bkz.: <http://frblin.perso.neuf.fr/feamc/europe.htm>

Federasyon, özellikle engellileri konu edinen 21 Ekim 2011 tarihinde Brüksel yer alan Avrupa Parlamentosu'nda 'Günümüz Avrupa Toplumunda 'İnsanın Hassasiyeti'nin Anlamı veya Anlamsızlığı' başlığını taşıyan bir sempozyum düzenlemiştir.³³

9. Birleşmiş Milletlerde Engelli Haklarını Savunma

Katolik Kilisesi, Vatikan Devleti aracılığıyla BM'de engellilerin haklarının takipçisi olmayı politikasının bir esası olarak kabul etmektedir. Bu çerçevede, Katolik Kilisesi yapmış olduğu faaliyetleri ve teklif ettiği düzenlemeleri BM'in 1975'da yayınladığı 'Engelli Hakları Beyannamesi'ne³⁴ dayandırmaktadır.³⁵

Katolik Kilisesi delegeleri ve elçileri vasıtasıyla BM'deki 'Engelli Haklarının Korunması ve Yaygınlaştırılması Komitesi'nde etkin görevler üstlenmektedir. 19 Haziran 2003 tarihinde Vatikan'ın Birleşmiş Milletler daimi gözlemcisi Piskopos Celestino Migliori, ilgili komitenin huzurunda yapmış olduğu konuşmada, Papa II. Jean Paul 2000 yılında bilim ve teknolojik araştırmalardaki gelişmeler vesilesiyle, engellilerin gelişmesi ve engelin önceden tespiti ve tedavisi için biyomedikal çalışmaların yapılması isteğini belirtmiştir.³⁶

Sonuç

Günümüzde Katolik Kilisesi, engellilere yönelik faaliyetlerini hemen hemen her seviyede gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Kitab-ı Mukaddes'teki ifadeler ve özellikle de Hz. İsa'nın sözlerinden ve davranışlarından hareketle Kilise, engelli insanlara yardım etmeyi dini bir vecibe olarak görmektedir. Teolojik açıklamalarını bu perspektife göre yapan Kilise, bununla birlikte engellilerin ayinlere diğer bir ifadeyle sakramentlere katılmasını uygun görmemektedir. Bu durum, engellilere yönelik faaliyetlerde bulunan Kilise mensubu Katolikler'in eleştirisine maruz kalmaktadır. Dini ibadetlerin icrası konusundaki tartışmalar bir yana bırakılacak olursa, Katolik Kilisesi'nin özellikle Papa II. Jean Paul'dan itibaren engellilere yönelik her seviyede girişimlerde bulunduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda Vatikan Devleti ile de temsil edilen Katolik Kilisesi, Birleşmiş Milletler veya Avrupa Birliği gibi uluslararası organi-

³³ Düzenlenen sempozyuma ilişkin geniş bilgi için bkz.: 'La <Fragilité humaine> dans la société », congrès au Parlement Européen', <http://www.zenit.org/article-29275?l=french>.

³⁴ İlgili Beyanname için bkz.: [http://www.un.org/french/documents/view_doc.asp?symbol=A/RES/3447%20\(XXX\)](http://www.un.org/french/documents/view_doc.asp?symbol=A/RES/3447%20(XXX)).

³⁵ Birleşmiş Milletler'in engellilere yönelik düzenlemeleri ile ilgili belgeler ve detayları için bkz.: <http://www.un.org/fr/rights/overview/themes/handicap.shtml>.

³⁶ Katolik Kilisesi'nin engellilere yönelik düzenlemeler konusunda Birleşmiş Milletler'deki faaliyetlerine dair bkz.: 'Le Saint-Siège défend les droits des personnes handicapées à l'ONU', <http://www.zenit.org/article-5731?l=french>.

Din, Felsefe ve Bilim Işığında Engelli Olmak ve Sorunları Sempozyumu

zasyonlardaki ilgili organlarında ve çıkarılacak olan kanunlar ve alınacak olan kararların engelliler lehine olmasına gayret göstermektedir. Buna göre; Katolik Kilisesi ile ona bağlı dernekler, araştırma merkezleri, ulusal ve uluslar arası faaliyetleri, engelli meseleleri ile ilgilenen Müslüman kuruluşlarının ilgi alanına girmesinin ve ortak projeler gerçekleştirmelerinin faydalı olacağı tahmin edilmektedir.

Bibliyografya

1. *Kitab-ı Mukaddes*, İstanbul 1996.
2. Marie-Coralie Fournier, 'L'Eglise et le handicap', <http://www.inxl6.catholique.fr/article929.php>.
3. 'Discours du Papa Jean-Paul II Aux Handicapés', http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/1984/september/documents/hf_jp-ii_spe_19840910_handicappati-quebec_fr.html.
4. ZF11020607 - 06-02-2011, <http://www.zenit.org/article-26879?l=french>.
5. ZF10071605 - 16-07-2010, <http://www.zenit.org/article-25014?l=french>.
6. Bkz.: Anita S. Bourdin, 'Le malade est avant tout une personne, rappelle Benoît XVI', <http://www.zenit.org/article-26879?l=french>.
7. *Instruction sur le Respect de la Vie Humaine Naissante et la Dignité de la Procréation*, Libreria Editrice Vaticana yay., Roma 1987.
8. 'L'amour chrétien, pour surmonter un handicap: invitation de Benoît XVI', <http://www.zenit.org/article-14983?l=french>.
9. 'Au service des personnes handicapées ou malades, place Saint-Pierre', <http://www.zenit.org/article-10993?l=french>.
11. <http://www.och.asso.fr/qui-sommes-nous/qui-sommes-nous/historique.html>
12. Philippe de Lachapelle, 'La Personne Handicapée, Appel à Mieux Vivre', <http://www.zenit.org/article-6449?l=french>.
13. 'France : Une journée pour les frères et surs de personnes handicapées', <http://www.zenit.org/article-14996?l=french>.
14. Marco Tosatti, 'Comunione al Disabile. Non era Vero', http://www.lastampa.it/_web/CMSTP/tmplrubriche/giornalisti/grubrica.asp?ID_blog=196&ID_articolo=1611&ID_sezione=396.
15. Marie-Hélène Mathieu, 'La communion eucharistique des personnes handicapées', <http://www.zenit.org/article-11247?l=french>.
16. *Code de Droit Canonique*, 'La participation à la très sainte Eucharistie', <http://www.chauveau.net/canon.html>.
17. Fondation Jérôme Lejeune, http://www.fondationlejeune.org/index.php?option=com_content&task=view&id=273&Itemid=177.
18. '« Handiphobie » : La Justice française aussi ?', <http://www.zenit.org/article-11458?l=french>
19. Katolik Hekimler Dernekleri Avrupa Federasyonu (FEAMC), <http://frblin.perso.neuf.fr/feamc/europe.htm>.
20. 'La 'Fragilité humaine' dans la société », Congrès au Parlement Européen', <http://www.zenit.org/article-29275?l=french>.
21. 'Engelli Hakları Beyannamesi', [http://www.un.org/french/documents/view_doc.asp?symbol=A/RES/3447%20\(XXX\)](http://www.un.org/french/documents/view_doc.asp?symbol=A/RES/3447%20(XXX)).
22. <http://www.un.org/fr/rights/overview/themes/handicap.shtml>.
23. 'Le Saint-Siège défend les droits des personnes handicapées à l'ONU', <http://www.zenit.org/article-5731?l=french>.